

EMÜ ESIMENE KONVERENTS

President ja EMÜ juhatuse liikmed.
K. Nurme foto

Esimene konverents sai teoks 10. novembril Paides. Kõik EMÜ liikmed koverentsisaali ei mahtunud, seepärast toob alljärgnev mõned konverentsimõtted kõigini. Püsti seisest ter-
vitati vabariigi presidenti Arnold Rüütli abi-
kaasaga. President pidas maanaistele sooja
ja südamliku kõne: "Maanaine on see, kes
suudab kanda mitut koormat ühteaegu, on
rahvakultuuri kandja, on õppinud minevikust ja
olevikust, on kauni kodu looja, on ülesande
"Maa tuleb täita lastega" täitja, on rohkem kui
tädi Maali..." President tänas maanaisi tehtu-
eest ja arvas, et kui iga maanaine annab kasvõi
väikese panuse oma küla arenguks, siis on meil
alati lootust kesta ka riigina.

Järva maavanem Theo Aasa lubas, et ei par-
selda oma head põllumaad võõramaalastele
maha. "Järvamaal on talud ja ühistud tihedas
koostöös. Töötuse, alkoholismi ja teiste hädade
vastu saab võidelda just organiseeritud tege-
vusega, tugevas organisatsioonis olemisega."
Järva Taluliidu esimees Vello Vilu: "EMÜ on
ainuke üksus, kes nii kindlalt ja ühtselt maaelu
eest seisab. Meestel sellist ühendust pole. Võrd-
õiguslikkuses ja oma mõtetes olete meestest
sammukese ees. Olete tarmukad ja tõsised."

**Toomas Kevvai põllumajandusministeeriu-
mist** kinnitas, et maanaised on põllumajanduse
võtmeisikud ja elu kandjad maal. "10 viimast
aastat on olnud maainimestele väga raske:
uued nõuded, ressursside nappus, normaalse
töökeskonna puudumine. Euroopa Liidul on
palju võimalusi maaelu toetamiseks."

Teemal "Töö ja pere ühitamine" rääkis **Maie
Kindel sotsiaalministeeriumist:** "On väga olu-
line, et laste kasvatamisest tulenevad seadus-
liikud õigused ja soodustused või muud abinõud
oleksid suunatud võrdselt nii emadele kui

isadele. Pole ju asjata välja töötatud ÜRO liik-
mesmaades soolise võrdõiguslikkuse poliitika.
Meilgi on vastav eelnõu olemas ja juba enne
kui eelnõu seadusena jõustatud, oleme lähtu-
nud eesmärgist luua nii naisi kui mehi arvestav
seadusandlus ja võrdselt suhtumist soodustav
töökliima. Samas tuleb tõdeda, et lapsekand-
mine ja sünnitamine on loodusest naisele mää-
ratud roll. On palju seadusi lastevanemate töö
ja puhkuse tagamiseks, aga ka palju seadus-
muudatusi, millega on vaja kursis olla. Muuta
tuleb nii naiste kui meeste, nii tööandjate kui
töövõtjate põlvkondade kaupa jätku soorollide
kandjaks kasvatatud inimeste hoiakuid. See on
pikk ja keeruline protsess, mis algab arusa-
mast, et pereelu ja lastekasvatamine on naiste
ja meeste ühine rõõm ja mure."

Organisatsioonide vahelisest koostööst rääkis
Kaja Kaur, liikumise "Kodukant" president:
"Meie mured ja rõõmud on ühised, meie
liikmedki kattuvad. Oleme juurtega külas. Meil
kõigil on oma roll alates peres ja lõpetades
rahvusvahelistes suhetes. Maanaine ei virise,
otsib hoopis konkreetsid lahendusi oma proble-
emidele. Aga neid hädasid ju on: väljaränne
maalt jätkub, tööpuudus suureneb. Kuidas ellu
jääda? Kangekaelselt tuleb asju edasi ajada,
koos tegutseda, valjult rääkida, ressursse
otsida. KOA projektid on liiga bürokraatlikud.
Naised suudavad ka väikeste vahenditega
imeasju korda saata."

Viive Rosenberg Riigikogust rääkis naise
eneseteostusest poliitikas: "Mind ei ole maa-
naiste probleemid mitte kunagi ükskõikseks jät-
nud. Bürokraatia murdis mu teadusetöö, nii
sattusingi poliitikasse. Tegutseda tuleb põhimõt-
tel: kui tahad, et tuba oleks korras, siis korista.
Naisi on poliitikas vähe juurduinud arusaamade,
väikese enesehinnangu ja koduse suure töö-
koormuse tõttu. Kas naine on sama tark kui
mees? Muidugi sõltub see inimesest. Aga üldi-
selt loevad, näevad ja käivad vaatamas rohkem
naised. Oma elukogemuste põhjal võin öelda, et
mehed tegelevad tähtsate, aga naised vajalike
asjadega. Naised peavad end usaldama ka po-
liitikas ja hoidma tasakaalu ühiskonnas. Tuleb
olla üksmeelel nii ühiskonnas kui riigis. Pereelu
ja poliitikat on võimalik ühildada. Hoidkem ja
armastagem oma mehi, sest kes me oleksime
või mida teeksime ilma nendeta?"

Täna lehes:

- EMÜ esimene konverents
- Maanaised
rahvusvahelises koostöös
- Kirjad maakonnaühendustest
- Reisikiri Uus-Meremaalt
ja Austraaliast
- Uut põllumajanduslikus
nõuandetegevuses
- Maanaiste liikumise
ajaloost
- Lühimuudised
- Vanaema veerg

Ruth Gustafsson Rootsi LRFst: "Olen näinud
nii Rootsi kui Eesti maanaiste organisatsioone
kasvamas. Alati jääb tähtsaks organisatsiooni
liikmeskond. LRF töötab nõ maaga, metsaga,
aga eelkõige inimestega. LRFi naiste organisat-
sioon on juba 13 aastat vana, tiheda võrgustiku-
ga ja suure liikmeskonnaga. Plaanisime tegut-
seda 3 või 4 aastat, aga ei saanudki pidama.
Tänapäeval on naised igas töös teretulnud, sest
nad on nii loovad. Ometi on töö meile tunnitasu
80 % meeste omast. LRFi naisteorganisatsiooni
eesmärgid on anda haridust, kokkusaamisvõi-
malusi, kasvatada naiste osakaalu juhatustes,
suhelda teiste riikidega, toetada teiste maade
naisi. Me võitleme võrdõiguslikkuse eest ja
käime teistes maades oma tegevust tutvusta-
mas. Kõige tähtsam on ikkagi koostöö. Naistel
tuleb olla seal, kus otsustatakse, tuleb aidata ja
toetada neid naisi, kes on poliitikasse jõudnud.
Rootsi naised usuvad Eesti naistesse ja hinda-
vad nende positiivset suhtumist kõigesse."

**Irje Karjus, Metsamoori Perepargi perenaine
Võrumaalt:** "Oma kodupaik on kõige läheda-
sem, ka ilmakese veere peal Kaika kandis.
Naiste projektist on välja kasvanud terve ette-
võte. Tutvustame looduslähedast elamisviisi,
pakume avastusretki, elamusturismi. See kõik
on võimalik talude ühistööna. Meie kullaaug on
meie ümber, all, kohal loodus ise. Meil on suu-
red plaanid ja me tahame oma tegevusele pa-
tendi võtta. Tööd pole vaja kaugelt otsida, iga-
üks teab midagi, mida teine ei oska."

EMÜ ESIMENE KONVERENTS

algus esilehel

Kaul Nurm, ETKLi peadirektor: "Tere, tüdrukud!" Nende sõnadega ta maanaiste poole pöördus ja pidas loengu üksikisiku tähtsusest organisatsioonis. Igaühel on organisatsioonis mitu rolli. Juhatusse tuleb tulla teiste asju ajama, mitte oma asju. Kahjuks on organisatsioonidesse jäänud alles "koogijagamise sündroom". Organisatsiooni eesmärgid peavad olema selged ja avalikud. Organisatsiooni loovad üksikisikud ja sealt algab nende põhivastutus ja roll. Erinevaid arvamusid organisatsiooni sees kasutavad ära vaenlased ja konkurendid. Abi tuleb otsida oma liikmetelt. Liikmed peavad olema teadlikud kõikidest otsustest. Liikmete kohus on olla aktiivne aruteludes. Peab taotlema konsensust, kui see ei õnnestu, tuleb leplikult alluda enamuse seisukohtadega. Tuleb hoida üksmeelt, olla aus ja lojaalne, ainult siis töötab organisatsioon hästi.

Avatud mikrofoni teemaks oli toimetulek maal. Viljandi-maa taluperenaine Kadri Volmann müüb ja propageerib talutoitu ja hoiab ka nii meie talutraditsioone alles. Maatoit on Eesti kultuuri osa. Talul on mahemärk ja hea koostöö taluliidu ja *Kodukandiga*. Võimalused kasvavad, eneseusaldus samuti, aga ikkagi unistab Kadri korralikust taluturust. **Kersti Sireliil Valgamaalt** on kolm last, üks neist invaliid. Ta ei ilusta asju, aga ei jäänud ka ainult haige lapse juurde. Ta on lootusrikas ja naeratab, elab avatud südamega, haarab kõigist pakutud võimalustest. Kersti õpetas meidki positiivne olema: "Tulge toanurgast välja, pange asjad tähtsuse järjekorda, püüdke üle saada hallusest, hoolitsege ka enese eest!"

Malle Arak Järva-Jaanist rääkis oma positiivsest suhtumisest maaellu ja maaperedesse. **Ester Gabriel Ida-Virumaalt** soovitas teraselt oma talus ringi vaadata, sealtki võib leida võimalusi edasiminekuks ja tootmise laiendamiseks. EMÜ esinaine **Tiiu Soans Harjumaalt** kinnitas, et maanaised ei karda Euroopa Liitu. Ta rääkis, et tema väike koduküla on hakanud koostööd tegema ja jõudsalt arenema. EMÜ on organisatsioonina oma vajalikkust tõestanud.

LRF-EMÜ ühisprojekti juht Renate Pöder esitas Mare Laande ettekande EMÜ koostööst rahvusvahelisel tasandil (Mare Laande ei saanud ise tulla), pani naistele südamele hoida oma organisatsiooni ja mõelda, kuidas teda toetada. "Elame veel!" olid konverentsi lõpusõnad.

Tiiu Soasepp

Konverentsiküsitlus

Kas elu maal on võimalik?

Maie Paas Ida-Virumaalt:

On ikka. Oleneb ka väärtushinnangutest. Olen ka ise talus kasvanud ja pea kõiki talutöid teinud. Taluliidu majanduskonsulendina töötades olen kursis talupidamise ja maaettevõtlusega. Meil tuleb arvestada ka piirkondlike iseärasustega. Maaelanikud peaksid vaatama eelkõige iseendasse ja küsima – mida ma tahan ja mida ma suudan. Kui iseendasse rohkem uskuda, siis saab hakkama.

A. Kaalma foto

Kersti Sirel Valgamaalt:

On. Elu on antud elada, keegi teine ei ela meie eest ega kannu meid ka käte peal.

Mees Võrumaalt (ei soovi nime avaldada):

Piiratult. Endistes majandite keskustes elu ikka on, ääremaad on jäänud ääremaadeks. Sinna head ideed ei jõuagi.

Juuli Paugus Pärnumaalt:

Oleneb kohast, piirkonnast. Maal olid muutused ühiskonnas liiga järsud. Seal, kus on veel ettevõtlikke ja ausaid inimesi alles, läheb paremini.

Ilme Varima Pärnumaalt:

Palju oleneb vallavalitsustest, kui neid rahva sotsiaalelu ei huvita, on raskevõitu, kuid siiski võimalik.

Helbe Pakler Võrumaalt:

On. Meie küll elame.

Viive Tomson Võrumaalt:

Kindlasti on. Tegutseda on vaja. Stiimulit on vaja. Meie tegutseme vapralt. Näitemängugi teeme. Oleks vaid maal piisavalt koole, bussiliiklust...

Anne Mägisoo ja Karina Kaarepere Jõgevamaalt:

Ikka on. Mõnes kohas rohkem, mõnes vähem. Tuleb vaid tahta ja tegutseda. Meie peame talu ja elame seltsi ka. Juba 10 aastat.

Aulike Miljand Jõgevamaalt:

Tundub, et on. Alles katsetan. Läksin linnast maale mehele. Peame loomi. Hakatuseks on hea, kui ühelgi peres ka palgaga töökoht on. Maaelu suhtes olen optimist.

A. Kaalma foto

Küsitles Tiiu Soasepp

Rootsi Farmerite Föderatsioon

Eesti maanaised rahvusvahelises projektis Women XXI

See projekt esitati Euroopa Komisjonile 1998. a eesmärgiga arendada naiste ettevõtlust ja osalust kohalikus majandusel, aktiveerida tööturult eemal olevaid naisi, vahetada ettevõtlusalaseid kogemusi, anda algajatele infomaterjali ja pakkuda teenuseid. Põhipartnerid on Estepa (Sevilla) Maanaiste Ühendus Hispaaniast, Novara Regionaalne Valitsus Itaaliast, Kalmari Maakonna valitsus Rootsist, Koridallase Vallavalitsus Kreekast ja Jõelähtme Vallavalitsus Eestist.

Juba on toimunud mitmeid kohtumisi, viimane oli septembris Kalmaris. Tõdesime, et olenevalt meie partnerite erinevast kultuurilisest taustast on suhtumine naiste osalusse tööjõuturul üsna erinev, aga on ka sarnaseid aspekte. Naised jäävad naisteks rahvusest olenemata. Naine alustab ettevõtlust tavaliselt väikese kapitaliga, sest ta kardab riske. Nii tuleb tal oma ettevõtluse stabiliseerimisega palju vaeva näha. Meeste jaoks on tähtis aeg, mis toodab väärtusi ja raha, kuid naistele on oluline ka perele ja lastele kulutatud aeg.

Viimastel aastatel on naiste aktiivsus oma õiguste eest seismisel märkavalt tõusnud. Naised on sageli hinnatud äripartnerid, selleks aga on nad pidanud palju töötama, ennast tõestama, julgelt müüma oma oskusi

ja nende eest ka õiglast hinda nõudma.

Partnerite kogemused on huvitavad. Itaalias on töös projekt "Hea praktikasse!" just ettevõtluse alustajatele. Hispaanias rahastavad naiste ettevõtluskursusi kohalikud omavalitsused, õpetatakse reaalselt oma võimeid hindama ja pakutakse äri-ideid. Kreekas peetakse ettevõtluses oluliseks koostööd ja võrgustiku loomist kogemuste edasiandmiseks.

Women XXI projekti jätkuna avatakse Maardus nn aktiveerimiskeskus, kus hakkab toimuma kursusi töötajatele ja kust saab mitmesugust ettevõtlusalast informatsiooni.

Veebruaris tuleb Hispaanias ettevõtlusmess ja seal on võimalus osaleda meilgi ja ettevõtluskust üles näidata. Võib saata oma ettevõtlust tutvustavaid trükiseid, reklaami, toodangut või esitada oma andmed ühise voldiku koostamiseks. Nõu küsida saab Jõelähtme vallavalitsusest, Tiiu Soansilt või Mare Laandelt.

Mare Laande
partnerlusesindaja

KOGEMUSTEST ÕPITAKSE

Oktoobris kohtusid Lätis taluliitude esindajad kaheksast riigist. Mõned mõtted minu poolt sellelt kohtumiselt.

Töötame kõik ühises regioonis, seepärast peame tegema rohkem koostööd ja õppima üksteist rohkem aitama. Taluliidud peavad paremini kasutama oma võimalusi ja oskusi põllumajanduse arendamiseks, andma rohkem õppimisvõimalusi talunikele, mõtlema kaugemale. Näiteks Rootsist käib praegu diskussioon "Mida me tahame põllumajandusest pärast 2006. aastat?"

Üheks kohtumise teemaks oli organisatsiooni juhtimine ja liidrite osatähtsus organisatsioonis. Väga vajalik on töö lihtlikmega, oma ajaleht ja majanduslik sõltumatus. Iga talunike organisatsioon vajab oma strateegiat, millele kogu oma tegevus rajada ja erimeelsustest tuleb jagu saada juba eos. Meie pidasime rohkem koostööplaane oma lähimate naabrite Lätiga. Kohtumiselt saime palju kasulikke kogemusi, seda enam, et räägiti ka vigadest. Vead on aga selleks, et neist õppida ja oma nõrkused tuleb tugevuseks vormida.

Mare Laande
EMÜ juhatuse liige

AWAB KONVERENTS POOLAS

2000. a suvel oli Eesti Maanaiste Ühendusel au korraldada AWAB IV rahvusvaheline maanaiste keskkonnateemaline konverents Eestis. Sellel aastal toimus konverents Poolas Gdanskis, teemaks maanaiste ettevõtlus. Osalesid delegatsioonid kuuest riigist Läänemere äärest: Rootsist, Venemaalt, Eestist, Lätist, Leedust ja Poolast. Eesti Maanaiste ühendust esindasid Ester Gabriel, Mare Laande, Ludmilla Näälik ja Tiiu Soans.

Elasime ja töötasime kohalikele taluliitudele kuuluvas majas, kus lisaks töökabinettidele asusid õppeklassid, saal, restoran, baar ja hotell. Majas käis kogu aeg vilgas tegevus. Seintel olid stendid maaelust ja taluliidu tegevusest. Taluliitudele kuulub ka 57 ha maad, millest 8 ha kasutatakse laatare ja teiste suuremate rahvaühenduste korraldamiseks. Taluliidu juhatuses on 16 inimest, 22 inimest töötavad ainult selle nimel, et taluliitudele raha teenida ja 207 inimest tegutseb konsultatsioonibüroos. Taluliidu esimees P. Haljuzak osales kõikidel meie üritustel ja oli tõeliselt uhke Poola maanaiste tubliduse üle.

Käisime vaatamas kalakasvatustalu, talupoodi, turismitalu ja seakasvatustalu, kus oli ka oma tapamaja. Kui meil räägitakse, et ainult suur talu saab edukas olla, siis Poolas nähtu põhjal jäi pigem vastupidine mulje ja vaevalt

Turismitalu Poolas

T. Soansi foto

et meile just ekstra väikesi ettevõtteid näidati. Poola naisettevõtjad tutvustasid külalistele oma tooteid, mida sai uurida, maitsta ja ka kaasa osta. Väga palju pakuti käsitööd ja rahvustoite. Esinesid rahvaansamblid.

Selline vahetu kontakt teiste riikide maanaisetega ja kohalike olude nägemine on üks paremaid mooduseid üksteise mõistmiseks. Hea, et delegatsioonides on naisi, kes on AWAB konverentsil käinud algusest peale. Koos saame paljudesse probleemidesse tungida sügavuti ning leida ka üheskoos lahendusi.

Lisaks ettevõtlusalastele teadmistele saime uusi kogemusi ja ideid seminaride korraldamiseks.

Tiiu Soans
EMÜ esinaine

Kirjad maakondadest

KIRI HIIUMAALT

Tere, "Kaja" toimetus. Hiidlased pole teile kaua aega kirjutanud. Asi pole selles, et pole midagi kirjutada, hoopis pole aega kirjutada. Meil siin saarel on suvi juba ammu läinud ja talve-segune sügis käes. Suvi on teadagi puhkuste aeg, aga hiidlane puhkab siis, kui külalised läinud. Tegelikult oled siis juba nii väsinud, et ei jaksagi kohe puhkama hakata. On käidud ise võõrsil ja on teisi võõrustatud. Unustamatud muljed on jäänud EMÜ perepäevadest ja Saarte Maanaiste päevadest Kihnus. Pühalepa Naistekojade naised olid juunis Suuremõisas korraldatud õppekohvikus. Selle päeva pealkirjaks võib panna "Elukestev õppimine" – et mis saab elust tulevikus? Jäi kõlama mõte – tähtis on oskused ja võimed. Ja nii see elu ju ongi. Lektoriks oli Kalle Vana.

Augustis korraldati lastelaager. Põhiteemadeks olid "Lapsed ja Euroopa Liit" ja "Eelista Hiiumaist". Lapsed tutvusid lähemalt kalatööstus-ettevõttega ja kordasid üle koolisõpitud looduses ja rannas käitumise kohta. Uudistati, kust ja kuidas jõuavad polettidele ilusad, puhtad ja head porgandid, mille pakendile kirjutatud LIIVA TALU. Mõni laps nägi esimest korda kartuli-

kombaini. Taluperemees Viljam Heinmaa muudkui jagas lastele seletusi. Laagrilapsed kuulsid huvitavaid jutte hobustest ja hobuse rollist tänapäeval.

Käidi külas Hiiumaa hobusetalus Kassaris, kus iga soovija sai ka ratsutada. Unustamatu elamuse jätsid Ly Kogermani turismitalus šoti mägivõid. Enamus meist oli neid loomi küll pildi pealt näinud, aga loomaga päriselt kokku saada on siiski midagi muud. Meie lapsed oskavad nüüd piknikku pidada nii, et ka teised inimesed saavad samas kohas mõnusalt einestada. Kahjuks pole kõik piknikupidajad meie lastelaagris osalenud. Hiiumaa ringsõidu peatustes otsisid lapsed hoolega looduslikku materjali taimevaipade tegemiseks. Oksi, kõrsi, sammalt ja samblikku leidis küllagi. Ja need vaibad, mis tehti, olid tõesti ilusad.

Euroopa Liidust teadsid lapsed palju ja teavet said juurde ka palju. Õhtuid sisustasid karaoke, kõikvõimalikud mängud ja võistlused, oma-loomingulised etteasted ja muidugi ei puudunud lõke. Laagriaeg oli tõesti tore nii lastele kui korraldajatele.

Oktoobris oli seminar "Hiiuma talu – Euro talu". Esines Viktor Rõbtsenko, kellel oli äraminekuga raskusi, sest kõik olid nii aktiivsed ja küsimusi ja mõtteid esitati nii palju. Vastuseta ei jäänud

ükski küsimus.

Hiiumaale on tulemas jõulud. Ja aastavahetus tuleb ka. Meie küll usume seda. Aastavahetamisele Pühalepa vallas on juba mitu aastat kaasa aidanud Naistekoda. Ka käesolev aasta ei lähe muidu ära, kui Naistekoda tagant ei tõuka. Meie osalusel toimunud arvukad üritused on väga sarnased ja väga erinevad. Sarnased selle poolest, et alati saab korraliku kõhutäie naerda ja erinevad selle poolest, et kunagi ei tea ette, mille üle seekord naerda saab. Noh ja kui see vana aasta saab ära saadetud, siis on kohe uus platsis. Meil Hiiumaal on küll nii. Uue aasta algul on plaanis kokku kutsuda teismelised poisid ja tüdrukud. Tahame rääkida neile puberteedieast ja narkomaaniast. Kevadepoole tahame Kuris, meie ankrupaigas, ühe ahju korda teha. Siis saab ju ka talvel toa soojaks. Ja kui meri meile nõusoleku annab, tahame sõita Pirgu mõisa. Mis sinna – sellest siis juba edaspidi. Noh ja siis ongi juba suvi.

Ilusat suve kõigile, aga enne seda kaunist jõuluaega ja toredat aastavahetust! Nüüd lõpetan kirja ära. Kui vähegi võimalik, püüdke sõita saaniga lumisel metsateel.

Ilusamat ei ole.

Pühalepa Naistekojade nimel

Raili Mägi

ÜLEMAAILMNE MAANAISTE PÄEV JÕGEVAMAAL

Grupp Jõgeva maanaisi Saarevälja talus. Tore, et tegutsetakse koos lastega.
T. Sarve foto

Sel puhul kutsusime kokku kõik Jõgevamaa 15 naisorganisatsiooni, aga kohale tuli 5 tegusamat. Olime koos Sadukülas Saarevälja talus. Pärast ringkäiku talus "kuulasime kõiki üle". Eesti Rahvaliidu Naiste

ühendus Jõgevamaal Anne Ingveri juhtimisel kutsus meid osa võtma Tartu - Jõgeva ümarlauast, mis toimub kord kuus. Seal on arutlusel seadusloome, tervishoid, kodutute laste olukord ja muu päevakohane. Võtsime kutse tänuga vastu, sest olime nende üritustest juba varem huvitatud olnud.

Võisiku naiselts rääkis, kuidas nad küla kokkutulekuid korraldavad ja jaanipäeva peavad ja käsitööd teevad. Nad kutsusid meid külla ja seda me teemegi. Võisiku naiseltsi esinaisel Leoniida Bergmanil oli kaasas lapselaps, nooruke taluperenaine Aulike Miljand, kes meist väga huvitatud oli, meie ühenduse liikmeks astus ja Põltsamaa kandi esindajaks nõustus jääma.

Maarja-Magdaleena maarahva ühendus tegutseb peamiselt kultuuri valdkonnas. Nendega olime juba tuttavad, olime abiks nende seltsi loomisel.

Koogi küla seltsil on oma arvutitega teabetuba, sellest ja oma külaelust nad rääkisidki.

Ühiselt arutlesime veel naistele südamelähedasel teemal – vähene sündivus Eestis. Panime valulisemad probleemid kirja ja esitasime sotsiaalministrile vastavasisulised ettepanekud.

Esimene side Jõgevamaa naisorganisatsioonide vahel on nüüd siis loodud.

Tiiu Sarv
Jõgeva MÜ esinaine

Kirjad maakondadest

VÄNDRA NAISSELT KÄIS KÜLAS

Käisime Vändra Naisseltsi rahvaga Viljandimaal Olustvere valla külaelu ja seltside tegevusega tutvumas ja ülemaailmset maanaiste päeva tähistamas. Rõõmsameelne Kuhjavee külavanem Romeo Muck tegi meile hakatuseks meeldiva ringsõidu oma küla taludes. Esimeseks suureks üllatuseks oli Lääne talu, kus elavad koos kolm põlvkonda. Noorperenaine tegeleb seal kodukäsitöödusega. Nägime kudumeid, mis panid lausa ahhetama. Poleks osanud arvata, et masinal kootu võib nii kaunis olla. Passaia talu oli auga ära teeninud vabariigi heakorrakonkursi võitja vimpli. Alt-Siimu talus oli vaatamist nii väljas kui majas sees. Meelikõitev oli maja ja ümbruse terviklik, meeldiv ja harukordne lahendus. Külavanema kodus Tiru talus pakkus perenaine Urve maitsevaid küpsetisi ja kohvilauas oli mõnus kuulata külavanema juttu küla töödest - tegemisest ja seltsielust.

Olustvere naised on oma hoole alla võtnud endise rahvamaja, mis toimib nüüd seltsimajana, pakkudes sisukat tegevust nii meestele, naistele kui lastele. Kahtlemata nõuab see külarahvalt palju aega, vaeva ja raha, samas aga näitab külarahva ühtekuuluvust, töökust ja ettevõtlikkust. Seltsimajas võtsid meid vastu Olustvere Maanaiste seltsi naised eesotsas esinaine Tiiu Kotsariga, et üheskoos tähistada ülemaailmset maanaiste päeva. Saalis oli tublide ja töökate naiste poolt välja pandud rikkalik valik käsitöid. Lõunalauas räägiti maakonna külade ettevõtmistest, mida kindlakäeliselt juhib Viljandimaa Kodukandi liikumise juht Kaja Kaur. Tutvusime ka Olustvere lossiga ja vaatatsime Viljandi Kultuurikolledži noorte esituses leivapäevale pühendatud luule- ja muusikapõimikut.

Juuli Paugus

Vändra Naisseltsi esinaine

LEIVATEGU

Suurekivi Jaan vormib leivad kapsalehtedele.
T. Soasepa foto

Kõigepealt pidas Suurekivi talu peremees Jaan Luurik meile asjaliku loengu jahudest ja leivatest üldse. Tema hindab oma talu leivaviljast tehtud täisterajahu silmaga ja suuga, analüüsi ei lase teha. 16 Harjumaa taluperenaist pistisid oma ninad ka jahunõusse, jahu tundus mesikalõhnane. Selgus, et rukis oligi kasvanud vanal mesikapõllul ja jahu oli üsna hiljuti jahvatatud õhukuivast viljast. Tegelikult tahavad nii vili kui jahu enne tarvitamist laagerduda. Jaan oli nut-saku juuretist saanud leivatööstusest. Eelmisel õhtul lisas ta juuretisele liitri leiget vett ja veidi jahu, segas mannakreemi paksuse eeltaina. Hommikul vara lisas ta veel vett ja veel jahu. Pool üksteist hakkasid tegutsema "õpipoisid", lisasid jälle vett ja jahu ja 2,5% jahu kogusest soola. Sool aitab leiva maitset ja jahu omadusi säilitada. Kuulnud, et hapu tainas parandab käsi, oli sõtkujaid küll. Jaan naeris: "Lükkad sisse, tõmbad välja, nikutad tagumikku – nii lihtne see sõtkumine ongi." Kui tainas parasjagu tihe ja libe oli, silus Hilda selle märja käega siledaks ja tegi suure N (naised) tähe peale. Enne said veel kõik maitsta. Jaan sättis taigapotit sooja pliidi kõrvale paksu jope alla kerkima. Perenaine Virve aga asus naiste kehakaalu kergitama. Maitsev

kohupiim, banaanijogurt, õunakook, külm piim, kodusink...

Talus on neli lehma, kohupiima ja jogurtit teevad nad ise, jätkub söögiks lastele ja lastelastele ja külalastele ja sõbrannade lastele ja jätkub müügiks. Piimatoodete tegemist käisid nad õppimas taluliidus.

Talu perenaissen Virve ei kurda, talu elatab ära: "Hädaldajad on need, kes ei viitsi porgandipeenartki maha teha." "Mul ka Laites on suvel suvitajad lauda taga lausa piimajärjekorras," kinnitab Lea. Vahepeal pani Jaan leivaahju kudemä, tavalise šamottvoodriga ahju. "Puuhälge ma just ei kaalu, aga ühtlase jämedusega valin nad riidast küll." Jaan varastas tuld, st võttis pliidi alt söed. Pani ajalehte ka ja muheles: "Teadagi, miks maal ajalehed käivad." Naistel järgnes jutt jutule. Tainas kerkis, ahi küdes, kõik pühkisid higi, sest leivateo ajal peab kõik õige soe seisma, tuuletõmmet ei tohi hoopiski olla.

Mai Härm rääkis Ohtu külast, seal just see tore talu asubki, ja külaseltsi tegevusest. Jaan segas aga ahju, vahepeal rääkis igasuguseid küpsetamis- ja talupidamis- ja laudatõonippe ja ajas naistele lorajuttu. Virve käis põllult ilusamaid kapsalehti valimas, neid pidi varsti vaja minema. Kapsalehed sel aastal ju kangesti augulised, seda kurtsid teisedki. "Õpipoisid" lõikasid lehe-rootsud õhemaks. Varsti võis hakata pätse vormima. Seda tegi Jaan ise. Kõigepealt pani ta hoiule juuretise järgmiseks leivateoks. Siis vormis märgade kätega neli pätsi kapsalehtedele. Andis neile jälle kerkimisaega ja ütles, et leiva sisemine maht suureneb isegi poole küpsemisaja lõpuni. Etnotalu perenaine Hilda oli kaasa toonud uhke vanaaegse leivalabida, aga see ei mahtunud ahju. Üheskoos leidsime lahenduse, kuidas pät-sid ahju toimetada, aga sellest me kõvasti ei räägi, pole eurovärk. Jaan viis ahjust söed pliidi alla tagasi ja pühkis märja kasevihaga ahju-põranda puhtaks ja pool kaks läksid pät-sid ahju. Veel tund ja veerand, ning – valmis! Silistasime veega, katsime rätikuga ja muudkui tõmbasime ninaga. Ahjusooja leiba värske võiga maitstes õhkas Eve: "Mul on tunne nagu vanasti minu vanaema köögis." Jaanil oli õigus, kui ta ütles: "On kolm asja, mida ei saa salaja teha: silku praadida, kapsasuppi keeta ja leiba küpsetada."

Tiiu Soasepp

Kirjad maakondadest

SEMINAR MARTNAS

Martna asub Läänemaa keskel. Veel jätkub siin lapsi põhikooli eluspäimiseks ja töötab lastepäevakodu ühe rühmaga.

Lastepäevakodu valgesse saali kogunes 22. novembril ligi 40 naist maanaiste ühenduse seminarile, teemaks "Naine ja tööseadusandlus".

Sellel teemal esines meile väga hästi ettevalmistunud töökaitseinspektori inspektor-jurist Ülle Mustkivi. Peale ühist lõunasööki esines pikema jutuga Läänemaa MÜ esinaine, Kiige turismitalu toimekas perenaine Liia Tähiste.

Arutasime ühist tegevuskava: uuel aastal hakkame kord kuus naistega kokku saama. Lõpetuseks tutvustas lasteaija perenaine Marju Kasterpalu päevakeskuse töid-tegemisi ja käsitööd.

Neil on kangasteljed. Nad teevad keraamilisi pilte, sulatatud klaasist küünlalatgu ja kausse, siiditrüki, lapi-tööd ja palju muud põnevat.

Külas käib huvitavaid inimesi, viimati näiteks Igor Mang. Meile esinesid Martna isetegevuslased ja palju nalja tegid päevakeskuse naised oma estraadipaladega.

Naised ootavad juba järgmist seminari.
Lii Tee
Lääne MÜ

TERVIST TALUPERELE!

Harju Taluliit viis oma talunikud ja külavanemad Sagadisse. Perepäev "Tervist taluperеле!" oli sätitud koolivaheajale ja lapsed võeti kaasa.

Küllastasime härrastemaja, metsamuuseumi ja näitusesaale. Tutvusime looduskooliga. 20-kohalisse õppeklassi oli tükike loodust toodud, nimelt näidati seente kasutamist. Seentega värvitud lõngad olid ilusates rohekates, beežides ja kollastes toonides ja isegi lilla toon oli kätte saadud. Üllatasid peenestatud puiduseente massist valmistatud pildid, kardinad ja kausid. Põdrakast (seenest) valmistatud tindiga oli mitu ilusat joonistust. Nutikalt oli eksponeeritud looduse poolt voolitud ajupuidust loomaskulptuure. Looduskooli lapsed olid põhjalikult uurinud Sagadi sanglepaalleed. Allee on 93 leppa, kõige kõrgem 23,7 meetrine. Lapsed olid teinud ettepaneku võtta allee looduskaitse alla.

Arboretumis (dendropargis) korraldas looduskool lastele otsimismängu "Leia loodusest". Isad-emad uurisid samal ajal puid-põõsaid ja arvukaid puuskulptuure, mida igal aastal Sagadis juurde tehakse.

Pärast tervislikku taimetoitu restoranis läksime matkarajale. Oandu loodusemetsaraja pikkus on 4,7 km, läbib väga erinevaid metsa kasvukohti, kuid tänu laudteele polnud rada sugugi raske. Sambliku- ja sinikamännik, kõdusookuusik, lodu, tormimurd, erinevad pinnavormid... – usumatult vaheldusrikas rada. Keset kuusikut voolab liivakiviastangu jalamilt välja paarkümmend allikat. Mehed uurisid põdrakahjustusi ja õppisid puude kõrgust mõõtma, lapsed olid põnevil metssigade sügamispuu ja karu käpakriimustega kuuskede juures, naised tutvusid erinevate samblikega ja mõtisklesid põlismetsa eluringi üle... Matkajuht Urmas Rauba, endine

Taluperenaine Heli Madissoo Kiilist köögiviljapäeva "kuninga" – kõrvitsaga. A. Kaalma foto

metsavaht oskas vastata kõikidele küsimustele ja matkaraja põnevaks teha. Paljud nägid esimest korda hiireviu pesa. Saime teada sedagi, et rahn teeb igal aastal oma uue pesa ja tema toksitud pesaõõnsuste eest võivad teised metsalinnud tänulikud olla. Kogu bussitais rahvast magas koduteel norinal. Vähemalt unetust ravis tervisepäev kindlasti.

Paar nädalat hiljem tegime maanaistega taluliidu köögis 8 erinevat köögiviljarooga. Loomulikult tervislikku. Untsu ei läinud midagi, sest meil oli hea õpetaja Anne Kersna Kehtnast. Meie naiste keldrites köögiviljad ei tohleta, oskame neid kasutada.

Tiia Soasepp

ISADEPÄEV HINGEDEAJAL

Novembrikuises viimas ja pimeduses süütame küünlad, meenutame möödunud ja ja lahkunud. See on aeg, kus ka mittetõsjukske inimese hing tunneb vajadust kirikus käia. Nii ka meie, Jõgeva MÜ liikmed, kes koos peredega Palamuse kirikusse suundusid. Õpetaja Jaan Nuga pidas lihtsa isadepäeva teenistuse, üks noormees, kelle nimi jäigi küsimata, laulis väga ilusaid isadele pühendatud laule, mängis orel. Teenistuse lõppedes palus õpetaja meid pastoraati tassikest teed jooma. Olime soovinud õpetajaga arutleda pere ja hingedeaja teemal. Õpetaja riputas üles paberi, kuhu palus meil kirja panna need väärtused, mis on pere koosseksiteerimiseks eriti tähtsad. Usaldus, teineteise mõistmine, probleemide selgeksrääkimine, austus, truudus – see ongi kokku armastus.

Veel rääkisime me sellest, et ameeriklastel on Halloween, mille ajal inimesed teevad end hästi koledaks, et kadunute hingi peletada. Eestlased soovastu ootavad omaste hingi nii hingedeajal kui teistel kalendripäevadel.

Pastoraadist suundusime Palamuse Kihelkonna Muuseumi, kus giid Vaike Lapp rääkis meile kooli ajaloo ja "Kevade" prototüüpidest. Kuna tuul oli läbilõikav ja sadas, jäi ekskursioon väljas ära ja me saime kaua muuseumis ringi vaadata ja vanaaja hõngu tunda. Selle tore isadepäeva korraldaja oli Gerda Nõmmik Palamusest.

Karina Kaarepere
Jõgeva MÜ

Teisel pool maakera

Juba 13 aastat vahendab ETKL talupraktikantide saatmist välismaale. Alustasime Rootsi ja Soomega, nüüd on lisandunud Skandinaaviast Norra ja Taani, Lääne-Euroopast Saksamaa, Šveits, Iirimaa ja Inglismaa, üle-mere maadest Ameerika, Austraalia ja viimasena Uus-Meremaa. Seal saidki selle aasta oktoobris kokku 21 riigi välispraktikate koordinaatorid ja nende abilised, toimus järjekordne, juba XI rahvusvaheline konverents. Olen sellistel töökogunemistel varem osalenud Lätis ja Soomes, aga Uus-Meremaa konverentsiga neid võrrelda ei anna – oli nii asjalik, nii hästi organiseeritud, rääkimata sellest, et me ka nii palju seda kaunist maad nägime.

Konverentsi võtmesõnaks oli **kvaliteet** – kuidas leida häid, motiveeritud praktikante ja sobivaid praktikatalusid, milline on üks korralik praktika programm, milline peab olema koostöö koordinaatorite vahel ja kogu see süsteem kokku. Eraldi aega oli leitud 10-minutilisteks vestlusteks eri riikide koordinaatorite vahel. See oli minu jaoks eriti oluline, otsene infovahetus silmast silma kohtudes on ikka kõige parem. Maoori keeles on Uus-Meremaa **AOTEAROA**, tõlkes Pika Valge Pilve Maa. Kuigi olime ainult Uus-Meremaa lõunasaarel, võin kinnitada, et seal on imeliselt kaunis loodus: alpi mäed,

igilumi, jääliustikud. Suurimale liustikule, Franz Josephi nimelisele tegime poolepäevase jalgsimatka. On vihmametsad. Sügavates kanjonites vulisevad mägijõed. Sõitsime kiirpaadiga kärestikes ja pesime kaldaliivast kulda. Kevad oli algamas, kõik oli väga roheline. Igal pool lambad, lambad, sekka ka lehma- ja kitsekarjad. Karjamaade tarandikes hirved, keda kasvatatakse lihaloomadena. Käisime piimakarja-, viinamarja- ja lambakasvatustalus ning aiandustalus. Neis kõigis töötasid praktikandid üle maailma. 2 Läti neidu töötasid aiandustalus Christchurchi lähedal. Nad olid väga rahul nii töötingimustele kui elu-oluga. Üks neist töötab seal juba teist aastat. Piimakarjatalud on väga suured, 900 lehma pole mingi haruldus. Suur kari õigustab suured investeeringud hädavajalikele niisutussüsteemidele. Ka lambafarmides on suured – 10 000 kuni 30 000 pealised karjad. Suuremat sissetulekut annavad meriino lambad (toodang peamiselt Jaapanisse). Piimakarjatalunikult kuulsin, et Uus-Meremaa taluliit asub pealinnas Wellingtonis põhjasaarel ja toimib hästi, olles siiski rohkem poliitiline organisatsioon, nõuande ega koolitusega ei tegele. Uus-Meremaa saared olid X–XIV sajandil asustatud maooridega. Nüüd on seal maoore kogu rahvastikust 10%, siiski õpivad algklasside lapsed inglise keele kõrval ka maoori keelt. Iseseisvuse sise- ja välisasjades sai riik 1931. aastal. Riigipeaks on Suurbritannia kuninganna, keda kohapeal esindab kindral-

Uus-Meremaa kõrgeim mägi (3740 m) Cook
R. Pöderi foto

kuberner.

Koos 15 kaaslasega sõitsime Uus-Meremaalt Austraaliasse. Osa meist läksid praktikantide seminarile Sydnei piirkonda, mina koos šveitslaste ja kanadalastega läänerannikule Perthi. Sinna oli tulnud 52 noort, ka üle maailma praktikantide seminarile. Koos nendega käisime ekskursioonidel teravilja terminalis, lambavilla pesemisevabrikus ja kulla valukojas. Kullakangid olid seal nii suured, et tõsta ei jõudnud. Meie võõrustajaks oli selle piirkonna välispraktikate juht Tony, kes eelmisel aastal ühe päeva ka meie vanas Tallinnas veetis. Tore oli, et ta mäletas peaaegu sõna-sõnalt, mis ma talle Eesti ajaloost rääkinud olin. Meie väike riik oma tuhandeaastase pealinnaga teisel pool maakera on nende jaoks samasugune ime nagu Austraalia või Uus-Meremaa meile.

Renate Pöder
Praktikakoordinaator

UUT PÕLLUMAJANDUSLIKUS NÕUANDETEGEVUSES

Kindlasti tunnete praegust nõuandesüsteemi koos tema heade ja halbade külgedega. Selle täiustamiseks on veel sel aastal käivitunud Põllumajandusliku Informatsiooni Keskuse (PIKK) projekt, mille praegune ja jätkuv eesmärk on:

- * abistada maainimest informatsiooniga põllumajandusteaduse saavutuste ja nõuande osas
- * anda informatsiooni turgude, müügihindade jms kohta
- * pakkuda operatiivset ja jooksvat informatsiooni tootjatele õigete otsuste tegemiseks läbi analüüside, seadusmuudatuste jne
- * anda põllumajandustootjatele ülevaadet maaeluga seotud poliitilistest suundumustest, seadusloomest, maaeluga seotud toetustest jne

Kindlasti tekib kohe küsimus, et kes seda teeb ja milline on minu osa selles? Loodav süsteem ongi üles ehitatud põhimõttel: **riik – teadus – informatsioon – nõuanne – tootja**, mis tähendab seda, et informatsiooni pakujateks on riik, ministeerium koos oma allasutustega, teadus- ja koolitusasutused, nõuande- ja infokeskused, atesteeritud erialakonsulendid, töötlev tööstus, müügiettevõtted, tootjate organisatsioonid, tootjad ise ja muidugi ka teie kui info kasutaja ja tagasiside algataja. Kõige selle saavutamiseks on ette nähtud tihe koostöö infovajajatega ja infopakujatega. See on kogu info koondamine ja edastamine läbi teabepäevade, trükisõna ning oma internetiportaali www.PIKK.ee kaudu.

Käesoleva projekti jätkuks on kavas peale koordineeriva keskuse moodustada piirkondlikud keskused. Keskuses on vajalike tegevuste koordinaator, informatsiooni ettevalmistaja, levitaja ja tugisüsteem piirkondlikele keskustele. Piirkondliku keskuse ülesanneteks oleks informatsioonivajaduste väljaselgitamine ja edastamine, teaduse ja edasi- viiva kogemuse vahendamine praktikasse läbi tootja, vajaliku riigi- ja nõuandeinfo kättesaadavaks tegemine, tugisüsteemiks olemine kõikidele konsulentidele, ka tagasiside korraldamine. PIKKi käivitumisega on võimalik muuta kogu põllumajandust, sest maa- elu käsitlev informatsioon tootjatele ja tema partneritele muutub kättesaadavaks ja operatiivsemaks.

Arvan siiski, et ikka veel kehtib vanasõna "Oma silm on kuningas" ja sellepärast soovitatakse külastada internetiportaali www.PIKK.ee. Ärge kohkuge, kui teie arvates ei ole seal veel piisavalt informatsiooni, seda lisandub pidevalt, ka teie soovide järgi. Ja kui te olete portaali külastanud, siis ootame tagasisidet kas oma taluliitu või siis mulle või "Kaja" toimetuse Tiia Soasepale, kes on ka PIKKi tutvustavas "meeskonnas". Kindlasti on kõik teie märkused, ettepanekud ja soovid teretulnud ja lubame, et need antakse edasi PIKKi toimkonnale.

Vello Ilves
PIKKi Harju esindus

KES MINEVIKKU EI MÄLETA, ELAB TULEVIKUTA

Hakkasin huvi tundma maanaiste liikumise vastu. Eesti Riigiarhiivis saingi tutvuda paljude huvitavate dokumentidega. Eesti Maanaiste Keskseksi põhikiri kinnitati 05. 06 1928. a ning kanti registrisse nr 1128. Sellist registrit peeti siseministeeriumis. Põhikirjale kirutasid alla Ella Limastel, Minna Letsar ja Anni Jürman.

Eesti Maanaiste Keskseksi ülesanneteks olid:

- koondada ja korraldada naiseltside tööd
- selgitada välja kodumajanduse olukord Eestis
- edendada maanaiste kutseharidust
- arendada perekonnaelu ja tervishoidu maal
- juhtida Perenaiste Seltsi majandusliku ja ühiskondliku olukorra parandamisel

Keskseksi varandused tulid:

- sisseastumis- ja liikmemaksudest
- toetustest, kingitustest ja parandustest
- seltsi varanduste kasutamisest ja töötasudest

Eesti Maanaiste Keskseksi võis likvideerida asemikkude kogu oma otsusega. Nende koos-

olekud toimusid 1 kord aastas. Nõukogu juhtis keskseksi tegevust läbi oma koosolekute otsuste. Juhatuse tegutses nõukogu koosolekute vahelisel perioodil ja lähtus nõukogu otsustest ning riigiasutustest saadud ettekirjutustest.

Maanaiste seltsil oli oma lipp ja kõikidel liikmetel rinnamärgid. 31. märtsil 1939. a oli 445 maa- ja perenaiste seltsi, korraldati 672 erinevat kursust, kus osales 16 368 naist.

1940. a olid Keskseksis palgal:

- 11 kodumajanduse konsulenti
- 2 kodukorruptuse - aiatöö konsulenti
- 3 kangakudumise konsulenti
- 1 nõuandja piiriäärsetes maakondades
- 12 nõuandjat käsitöö alal
- 5 praktikanti

Nende kulud kaeti riiklikest toetustest. Keskseks korraldas ka suvepäevi, milles osalesid kõikide seltside esindajad. Need peeti erinevates piirkondades ja olid mõeldud omavaheliste suhete loomiseks, meelelahutuseks ja vähemal määral ka õppimiseks. 1940. a suvepäeval osales üle 5 000 inimese. Keskseksi kulutused olid minimaalsed, sest osalejad kandsid kõik kulud ise.

Eesti Maanaiste Keskseksi tegevus muutus

sisekaitseülemaks 1940. a 27. juuli otsuse nr 931-SK järel, milles öeldi, et Keskseksi juhatus on arendanud rahvavaenulikkuse tegevust. Keskseksi juhatuse tegevusest otsustati kõrvaldada Liis Käbin, Pauline Uukareda ja Linda Eenpalu ning asemele pandi Melanie Lepik, Aliide Reinmaa ja Valju Reio.

Eesti Maanaiste Keskseksi likvideeriti 1. nov 1940. aastal, tema varad jagati erinevate asutuste vahel ära.

Riigiarhiivis on materjale toleaeagsete naiseltside kohta. Keda need huvitavad, võivad pöörduda Toompeale. Tuleb ette teatada tel 6316190. Seltside kohta on materjali fondis 2850, nimistu 12. Keskseksi kohta leiab teateid fondist 2425, nimistu 1.

Peaksime kiiresti hakkama otsima toleaeagseid veel täie tervise juures olevaid naisliikumises osalenud naisi ja üles kirjutama nende mälestusi. Kogugem ka signeeritud fotosid. Kui oleme kogunud piisavalt ajaloolist materjali, võiksime need üheskoos avaldada.

Mare Laande
EMÜ juhatuse liige

LÜHIUUDISED

Meie maanaised tuntuks ka Rootsis

10. novembril külastas meie maanaiste ühendust Rootsi väga populaarse ajalehe "Land" ajakirjanik Maria-Louise Fors koos meile tuttava Ruth Gustafseniga LRFist. Ajakirjanik huvitus maanaiste ettevõtlusest.

Lähemaks tutvuseks valis ta välja Ester Gabrieli Ida-Virumaalt, kes kasvatab kartulit ja kõõgivilja. Varem turustas Ester töötlemata toodangut, aga nüüd on ta jõudnud selleni, et kogu saak on sorteeritult hoiustatud korralikus hoidlas ning kartulit ja suures koguses kaalikat, peeti ja porgandit realiseerib ta kooritult. Ester ei väsi kiitmast oma abikaasat ja ema, teisi abilisi Toila vallast ja meeldivaid äripartnereid.

Rootslased käisid ka Tiia Soansi juures Harjumaal ja tutvusid taluturismiga. Tiia alustas mõned aastad tagasi ainult kolme voodikohaga, tänaseks on valminud puhkemaja, kus saab ööbida 15 inimest. Puhkemajas on veel seminariruumid, köök ja saun. Kaunis aias jalutavad faasanid.

Tiia läbis vapralt atesteerimise kadalipu, õppis maaturismi kursustel ja sooritas sellel aastal toitlustamise alg- ja keskastme eksamid. Ka Tiia kiidab oma abikaasat igakülgse abi eest. Talutööd on juba sellised, et hea tulemuse saab ainult siis, kui kogu pere kaasa lööb.

Tiia Soasepp

Liidrite Koolist palju kasu

23. – 24. novembril said Jänedal kokku ETKLi Liidrite Kooli vilistlased. Vaatamata erakordselt hulludele teeoludele oli osavõtt arvukas. Üritus algas kõigi viie lennu esindajate meenutustega. Järgnes EMÜ kui esimese lennu edukaima projekti tutvustus. EMÜ arendusprojekt on viie lennu peale ka ainus, mida on kogu aeg edasi arendatud. Liidrite Kooli lõpetanud maanaistest üks on tänaseks saanud vallavanemaks, paljud mitmesuguste juhatuste liikmeteks, mõned leidnud head töökohad, kuid kindlasti oli nendest õpingutest kasu kõigil. Tänu Rootsi LRFle ja kooli hingele Riina Kaldarule.

Tiia Soans
I lennu vilistlane

ETKLis algas ärikoolitus

See peaks aktiveerima ja koordineerima taluliitude majandustegevust, arendama taluliitude omavahelist koostööd, aitama saavutada majanduslikku iseseisvust, andma teadmisi äriühingute moodustamiseks. Lõputööks on piirkondlik äriplaan tulundusühistu(te) moodustamiseks. Pärast esimest õppust saime aru, et koolitus on tõsine, tuleb pingutada.

Mare Laande

LÜHIUUDISED

Hea uudis

28. nov oli põllumajandusministeeriumis maaelu sotsiaaalpartnerite ümarlaud. Peeti aru SAPARDi meetmete üle külade toetuseks ja arendamiseks. Tõdeti, et 13 milj krooni on kogu riigile liiga väike summa, ilmselt tuleb rakendada nn pilootkülasid või -piirkondi. 2003. a algab nn "kiviaedade meede" (SAPARDi keskkonnaprogrammi meede nr 6). Kui selle meetme rahakott jääb sama kõhnaks, tuleb ka kiviaedu ehitada "pilootmeetodil". Põgusalt peatuti maanaiste koostöövõrgustikul ja arenguvõimalustel. J. Rute soovitas igasse maakonda tööle võtta töötaja, kes tegeleks nii Kodukandi, maanaiste kui maanoorte organisatsioonidega. Sellelaadne hea kogemus on Soomes, kus ainuüksi maanoortega tegeleb üle 300 palgalise töötaja. Hea uudis on see, et ümarlaud hakkab koos käima regulaarselt ja järgmine ümarlaud toimub juba 2002. a jaanuari lõpus.

Tiiu Soans
EMÜ esinaine

70 aastat Virumaa Maanaiste Liitu

Juubelikonverents "Maanaine muutuv Euroopas" toimus Rakveres 30. novembril.

Suure vaeva nägija korraldamisel oli jällegi meie väsimatu, teotahteline, optimistlik ja rõõmsameelne Heljo Viilip.

Maanaisi tervitas Lääne-Viru maavanem Marko Pomerants. Sõna said sotsiaalministeeriumist Velda Veia, Eesti Riigikogust Mari-Ann Kelam, Eesti Raadiost Reet Valing ja naiseltsi "Hele" president Tiia Kriisa.

EMÜ nimel esinesid Heljo Viilip, Renate Pöder, Mailis Saapar ja Tiiu Soans. Konverentsi lõppedes andis Heljo Viilip Lääne-Viru Maanaiste Ühenduse esinaise seisuse üle Reet Maadlale Väike-Maarjast. Kahju, et Lääne-Viru taluliidust ei leidnud mitte keegi aega kohale tulla.

Renate Pöder
ETKL-EMÜ

*Sinule,
armas naine!*

*Olla nael, mis püsti hoiab maja,
olla tuul, mis kallistamas puudel,
olla soolaks sõbra supipajas,
olla naeratus, mis unund suule,
olla eksinule päästvaks majaks!*

*Olla vaikselt,
nii et keegi Sind ei kuule;
tunda – siiski Sind on vaja.*

*Nende K. Muuli sõnadega saadab teile kõikidele Jõulu- ja Uusaastatervituse
EMÜ ja ETKLi juhatus*

Teated ja reklaam

**Kui vahel näpud
arvuti täheklahvidel
eksivad,
saab nalja kah...**

**Meil on väga hea
ahastamisprojekt.**

**Kohtusime
piinakarjatalude
ümarlauas.**

**Künnipäeva
õhtupoolikul toimub
kõnnivõistlus.**

**Sealt saab kitse
profiiliga eriala.**

**Nad elasid väikeses
puujamas.**

**Meie kandinaised on
agarad.**

Tiia Soasepp

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 0 604 1783, e-post etkl@online.ee

toimetuse – Tiia Soasepp
Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 0 604 1104
fax 0 604 2499
e-post v.lives@online.ee

kujundus – Anne Kõll
Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 0 604 2177

Vanaema veerud

Tegelased: vanaema ja lapselaps Siim

Siim: "Vanaema, kas sa oled vana?"
Vanaema ohkab: "Jaa, olen küll."
Siim: "On ju, vanasti sa olid uus."

Siim: "Mina oskan küll rumalaid sõnu. Ma räägin neid lasteaias ja vanaema juures ja kodus ja igal pool."

Vanaema: "No ütle mulle ka üks rumal sõna."

Siim mõtleb kaua, lõpuks teatab: "Hakkliha."

Vanaema ja vanavanaema püüavad Siimule selgeks teha, kes on kelle ema ja vanaema ja kes on kelle tütar. Asi segane. Lõpuks osutab Siim vanaemale: "Sina oled emane."

Vanaema naerab piinlikult: "Oh sa lapseke."

Siim: "Ma pole mingi lapseke, ma olen isane."

Siim jälgib, kuidas vanaema puhastab säinast ja kala selgroo küljest verd pühib.

Siim: "Vanaema, miks sa kala sisse moosi panid?"

Vanaema: "Näe, rongkäik juba paistabki!"

Siim: "Ma ei näe, kus see rong siis on?"

Siim: "Vanaema, ma kuulsin juba ammu sinu jalga, kui sa meile tulid."

Vanaema Tiia

Juhatusel liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON
Tiiu Soans	Oru side, Harju mk	75103	0 607 9215, 056953743
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	048 55 203, 055 48 348
Reet Länkur	Türi-Alliku, Järva mk	72201	038 57 277 055 42 571
Mare Laande	Suislepa, Viljandi mk	69703	055617697
Eha Kotov	Lüllemäe, Valga mk	68101	076 79 933
Tiiu Sarv	Tabivere, Jõgeva mk	49101	056 637 256
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	078 59 235, 0252 97 530
Ille Kivistu	Pühalepa, Hiiumaa	92301	046 94 584 052 68 557
Tiiu Sommer	Uulu side, Pärnu mk	86502	044 33 296, 050 89 266
Liia Tähiste	Linnamäe, Lääne mk	91001	047 95 492, 050 94 207
Ludmilla Näalik	Tahula, Saaremaa	93826	045 53 330, 052 02 630
Heljo Viilip	Laada 8-58, Rakvere	44310	032 43 020
Ester Gabriel	Toila, Altküla, Ida-Viru mk	41702	033 69 615, 052 48 745
Ülle Talv	Laeva, Tartu mk	60601	074 98 300, 052 81 793
Ulvi Ajalik	Jaama 69, Põlva	63308	079 92 928, 051 96 1309